

СА ПОДГОРСКОМ ЧЕТОМ ВАЉЕВСКОГ ОДРЕДА

Лето 1941. године у Коцељеву, спарно и прашњаво као и ранија лета у јулу, ипак се по нечем разликовало. Осећао се рат, али овај априлски то није био. Страх увучен у људе нагонио их је да се збијају у групе и сашаптавају. О чему? Да ће комунисти напасти Немце и дићи народ на устанак.

О томе сам знао нешто више јер сам становао у кући Војина Лукића, члана КПЈ, иначе студента права на факултету у Суботици. У његовој кући свакодневно се окупљала омладина, сиромашни сељаци, радници и коцељевске занатлије. Иако сам тада имао само 16 година, интересовали су ме њихови састанци и наетојао сам да схватим о чему причају. Једном приликом се поведе разговор о томе да су комунисти позвали народ на устанак, нашта је Војин, између осталог, рекао да ће се ускоро окупити први партизани. Давао је инструкције људима од којих сам већину тада први пут видео. РХпак, најпресуднији њихов разговор за мене био је онај који сам чуо испод Војкановог прозора.

Било је то 10. јула 1941. године, звездано вече, а ноћну тишину око мене једино су парале Војканове речи које су долазиле кроз отворен прозор:

— Сви људи, предвиђени за формирање партизанске чете, треба да се сутра, 11. јула у 9 часова увече искупе неопажено код рибњака др Ратнића у Коцељеву. Пазите, другови, да будемо тачни!

Значи, дошло је оно главно, помислио сам. Одлучио сам да и ја постанем партизан. Удаљујући се од Војкановог прозора, замишљао сам себе како са оружјем јуришам на непријатеља. Своју одлуку да одем у партизане још исте вечери саопштио сам оцу, који се на то благо насмешио, помиловао ме по коси и рекао:

— Петре, ти си још млад да постанеш војник. Биће времена и за то, а сем тога, неко мора остати код куће, биће посла за тебе и у позадини!

Пошто сам био упоран у својој одлуци, скоро смо се и посвађали. Рекао сам оцу да ћу отићи у партизане, слагао се он с тим или не јер се осећам довољно одраслим за борбу против непријатеља. Сутрадан, видећи да сам остао при својој одлуци, сакрио ми је одело. Целог дана сам устављао сељаке за које сам претпостав-

љао да ми могу дати војнички опасач, бајонет, пиштољ или пушку, али свако од њих би се само насмејао и продужавао својим послом. Увече сам се неопажено извукао из куће и у кратким панталонама, бос и у мајици упутио се у правцу Коцељева. Око 9 часова био сам код рибњака др Ратнића, где се већ искупило око 20 млађих људи из Коцељева, Суботице и Малог Бошњака. Међу њима је био и Војин Лукић који ме одмах дочека питањем шта ћу ја овде.

— Дошао сам да ме примиш у партизане! — рекао сам.

Окупљени момци почеше грохотом да се смеју. Насмеја се и Војин, помилова ме гха поче да ме саветује (баш као и мој отац) да сам још млад и да има времена да постанем партизан. Кад је видео да ме лепим речима не може одвратити, Војин ми подвикну да се одмах вратим кући. Почех да плачем молећи га да ме прими, уверавајући га да ни ови нису ништа бољи војници од мене, што изазва поновни смех партизана.

— Е, кад је тако, славца ти дечијег, хајде с нама па да видиш како ћеш сам тражити да се вратиш кући — рече ми Војкан и прекину сваки даљи разговор са мном.

Сви се окупљени постројисмо у колону и од рибњака крену смо кроз ноћ, у правцу Ваљева. У селу Дружетићу сачекали су нас, Мића, Мирослав и Миливоје Станојловићи, затим неки Цегаре (коме право име никада нисам знао) и још један сељак. Кренули смо даље, а у колони поче и жагор од негодовања, што ме изненади, Неки су сматрали да их је Војин позвао да само те вечери нападну Немце па да се врате кућама. Када су сазнали да нема више повратка кућама, почели су кришом да изостају из колоне користећи ноћ, тако да је од групе која је пошла из Коцељева у Попову шуму (између Дружетића и Голе главе) у 11 часова ноћу стигло свега нас шесторица. Са још петорицом, која су нам се прикључила у Дружетићу, било нас је укупно једанаест.

У Поповој шуми сачекала су нас четворица Ваљеваца: Милорад Милатовић, Војин Софранић и још двојица мени непознатих ваљевских комуниста. С њима нас је сада било укупно 15. Постројили смо се по величини, а пред строј је иступио један од оне двојице непознатих ваљевских комуниста који је рекао да ми ноћас формирамо Подгорску партизанску чету, да је ЦК КПЈ позвао народе Југославије на устанак и да смо ми ти који од ноћас кроз окршаје са непријатељем треба да пренесемо буктињу устанка кроз иодгорски крај.

Одређена је и команда Подгорске чете: командир Војин Софранић, поднаредник бивше југословенске војске; политички комесар Милорад Милатовић, адвокатски приправник. Чета је од наоружања имала само шест пушака и три пиштоља. Милорад Милатовић и Војин Лукић су одмах кренули према Владимирцима на терен Тамнаве пожелевши нам да постанемо добри партизани.

Око поноћи, отприлике један сат после формирања чете, кренули смо у прву акцију. Знали смо да једна група Немаца сече

грађу у Јаутинској шуми, 7 километара од Попове шуме. Немци су, како смо обавештени, сваког јутра долазили камионима из Ваљево а увече се враћали. Понекад су и спавали у селу. Да би се што угодније сместили, заузели су једну сеоску кућу недалеко од шуме, пошто је она доминирала читавом околином. У њој су држали своје ствари, кували и ручавали. Наш задатак је био да разоружамо ове Немце.

На место сече, у Јаутинску шуму, стигли смо после поноћи и одмах заузели положај. Распоређио нас је командир Софранић. Како је на земљи било оборених стабала, одлично су нам послужила за заклоне. Тако лежећи иза поваљаних стабала и маскирани шибљем сачекали смо зору. Према плану, напад је требало да извршимо изненадним јуришем чим Немци укључе у рад моторне тестере, како би се онемогућио сваки отпор Немаца. Са свитањем дана, 12. јула око 6 часова, наишли су Немци. Ишли су немарно, шалећи се и гласно смејући, сигурни да ће на миру обављати посао као и јуче. Било их је 13, предвођени једним подофициром. Чим су стигли на место сече, сложили су пушке у купе, поскидали блузе и почели неку врсту јутарње гимнастике. Њихов подофицир је пришао једном пању хвалишући се колико може да прескочи.

Посматрали смо их готово не дишући. Један Немац се одвојио од осталих и пошао у оближњи шумарак. Баш је наилазио на место где је лежао командир Софранић. Овај, свестан да ћемо бити откривени, није чекао да Немци започну посао, већ је викнуо: — Јуриш, другови! Излетели смо из својих заклона, уз сложено — Ура! а затим, како је ко знао и умео повикали смо, неки „Стој!⁷“, неки „ХалтГ“, а неки једноставно „Предајте сеГ“. Немци су покушали да беже, али видећи да су опкољени са свих страна, предали су се. Одузели смо им оружје, појурили према кући у којој су им биле смештене остале ствари и тамо заробили једног куvara док је други успео да побегне кроз прозор. Тако смо запленили 13 пушака, 1 парабелум, преко хиљаду метака, неколико бомби, ћебад и батеријске лампе. Заменик командира наше чете (чијег се имена не сећам) на немачком је објаснио Немцима ко смо, за шта се боримо и да од нас неће имати мира докле год се буду налазили у Југославији. Потом смо их оставили само у вешу и казали им да иду у своју команду у Ваљево, а њихова одећа понели. Напад на дрвосече у Јаутинској шуми одјекнуо је у читавом ваљевском крају и далеко изван њега. То је био грви напад Подгорских партизана на живу немачку оружану силу. Ја сам био срећан и поносан што сам као представник омладине учествовао у својој 16-ој години у првој оружаној акцији Подгорске чете.

По завршеној акцији смо усиљеним маршом пошли путем за Ваљево, одакле смо кренули у шуме. Акција се брзо прочула, а народ је преувеличавао нашу снагу. „Има их ко у гори листа — причају сељаци — наоружани су до зуба“. Многи су друмом према Ваљево видели Немце само у гаћама и кошуљама, што је у свести љу-

ди представљало пораз читаве Немачке. Многи су били спремни да тврде како је ово и крај окупације земље. Нико није знао да ру Немце разоружала тринаесторица скоро голоруких партизана, од којих многи до тада нису ни знали да рукују пушком. Од те тринаесторице партизана у животу сам данас само ја.

Петар РАДОВАНОВИЋ